GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca's, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunătória.

Anulu XXXII.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 17. **Brasiovu 17/5 Martiu** **1869.**

MONARCHI'A AUSTRO-UNGARICA.
Transilvani'a.

Telegramu

alu „GAZETEI TRANSILVANIEI".

Medlasiu 16 Martie 10 óre, sositu la 11 óre 25 min.

„Inteligínti'a romana a comitatului Kükülö, tienuta in Samartinu 15 Martiu, unanimu a decisu pasivitate absoluta la alegerea deputatiloru pentru diet'a pestana pre 20 Aprile.

Aureliu."

Calatori'a Maiestatiloru Sale in Croati'a.

In 9 Martiu Maiestatea Sa imperatulu binevoi a primi clerulu catolicu alu Croatiei sub conducerea ep. Stroszmayer si pe clerulu grecescu sub cond. ep. Cruic. Dupa acesta pe auctoritatile militari; ér' diet'a o primi in fiinti'a de facia a Maiestatei Sale imperatesei si reginei si a ministriloru. Presiedintelui dietei Vucanovic respunse Maiestatea Sa in limb'a croata si deputatiuniloru din comitate si municipia asemenea. Dupa acesta Maiestatea face inalta visita cardinalelui Haulik, si cercetéza cu Mai. Sa imperatésa beseric'a catedrale, monastirile, academi'a de drepturi, a carei singur'a infiintiare a pusu pe natiunea croata in respectulu, ce se cuvine unei natiuni politice, gimnasiulu, scól'a reale, fiindu petutindenea salutatu cu iubile de reverintia si iubire; ér' séra, candu intrara Maiestatile in teatru, vivatele tuná indelungatu, si intonanduse imnulu poporale publiculu 'lu ascultá standu; si esindu la 9½, ér' fura salutate Inaltiele Sale cu vivate entusiastice.

In 10 tienú Mai. Sa cu suit'a alésa si urmatu de unu despartiementu alu Seresaniloru revista preste armata, cercetá casarmele, spitalele militari si scól'a de divisiuni; ér' Mai. Sa imperatésa monastirea monialeloru séu calugaritieloru, institutulu de pastrarea copiiloru mici s. a.

Totu in 10 episcopului Stroszmayer, anim'a croatiloru nationali, in fruntea clerului presentanduse si descoperindu ale sale, Mai. Sa respundiendui pomeni de respectulu catra legi. Stroszmayer apoi s'a reintornatu a casa fara a fi remasu la teatru paré. Mai. Sa imperatés'a urmata de min. Festetics, Andrássy, Nopcea, banulu si consuliulu cetatii visità seminariulu gr. unitu, scólele de divisiune si institute. Inainte de concertulu festivu primi Mai. Sa imperatésa una multime de dame.

Min. Andrássy, la salutarea deputatiunei comit. Pozsega si la descoperirea dorintii ei de a se trage drumulu de feru pe acolo, dicundu, ca acésta dorintia e generale, oserbà: „Domniloru mei! Acésta dorintia a tierei mi e unu mandatu." — In adéveru o dorintia generale manifestata de toti trebuie se se primésca cá mandatu, — déca nu se póte cárui, ca e dorinti'a numai a unoru agitatori. — La deput. dietali respunse min. Andrássy in limb'a croata laudandu invoirea cu Ungari'a spre binele amboloru tieri. Pe ministrii Bedecovics si Festetics ii salutá deputatiunea dietale cá pe nationalii sei, cari apromisera totu concursulu loru spre a apera interesele Croatiei. —

In 11 Martiu facù Maiestatea Sa una excursiune la Bellovar, de unde se reintórse numai pe la 11 nóptea incungiuratu de banderiu croatu in costumu nationale si unde fù primitu cu mare caldura, entusiasmu si illuminatiune.

Diet'a Croatiei se folosi de acésta di tienendu siedintia de mare importantia. Presiedintele notificà casei, ca organisarea regimelui tierei e finita in sectiuni.

Se ceti, primi si resolvà petitiunea invetiatoriloru populari asternuta dietei in privinti'a reformarii sistemei scoleloru poporale; si dieta indata alese unu comitetu, care sesi dè parerea dietei asupra proiectului.

Dupa acésta se ceti diplom'a inaugurale pentru Croati'a, care se va tipari si imparti intre municipia. Legile comune inca se pusera pe més'a cea verde. Ministrii Andrássy, Bedecovics si Beust aratanduse in logia fura primiti cu „Zivio". —

Universitatea inse le fù croatiloru mai la anima decatu tóte. Importanti'a ei nedisputabile si redicarea ei neaparata pentru o natiune, care vre se se sustiena, si fara care vine de risu o natiune, ca aspira a se pune pe nivel'a nationale politica, fara a avé paladiulu acestu scutitoriu de mórte, o relevéza Vucalinovics. Elu face o schitia despre tóta desvoltarea literaturei croate, atribuindu institutelor acestoru de capetenia prim'a importantia pentru tóte institutele tierei, pentru care diet'a se pórte prim'a grigia, déca e nationala. (Auditi romaniloru!) Camer'a dechiara indata de urgentia acestu obiectu si deodata se si ceti una representatiune substernenda la Maiestate, si dimpreuna cu proiectulu de lege se primi indata de camera, care dispone, cá comitetulu universitatii se se róge de banulu, cá se se si astérna sanctiunii Maiestatei Sale, pana candu se afla in tiéra, si siedinti'a se inchide.

Romanii si cei dincóce si cei dincolo de Carpati nu voru citi aceste sire fara a se molipsi de neinvinsulu doru si de pronitatea la sacrificia orcatu de mari si intinse spre a ne provedé natiunea cu aceste institute, fara de care remanemu de risulu si batujocur'a politicei celoru, ce cauta la noi cá din ceru cu superbi'a, ce i indreptatiesce posederea tuturoru institutelor de cultura, si déca n'au atata inteligintia si civilitate, care acésta se ivesce si in léganulu romaniloru, imbrobodita inse séu invalita cu floru pentru tristeti'a presentului, care o prigonesce, candu si fii ei o parasescu góla de vestmintele de nunta gloriósa, cari suntu academiele si universitatile, pentru cari atata indiferentismu! Ma si antagonismu! —

Unu telegramu tocma ne anuncia, ca s'a sanctionatu de catra Maiestate redicarea „Universitatii Franz-Josef" numita. Éca croatii se tienura de principiulu: **„Ajutate si ti va ajuta si Ddieu!"** si nu se confundara! —

Dela conferinti'a din Mercurea.

Spre completarea celoru referate despre decursulu conferintiei din diu'a prima vinu a impartesi ceva si despre decursulu siedintiei a dóua. Siedinti'a a dóu'a se incepù in 8 Martie la 9 óre inainte de amédia. Dupa autenticarea protocolului siedintiei prime referà comisiunea esmisa pentru asi dá parerea in privinti'a memorandului. Referentele comisiunei Dr. Tincu repórta, ca operatulu e cu multu mai voluminosu, decatu se se póta dá o opiniune meritória dupa o privire numai fugitiva. Propune se se transpuna comitetului centrale spre ulteriór'a dispusetiune. — Din partea presidiului se propune escugetarea unui modru de a poté castigá spesele recerute pentru comitetulu centralu. Conferinti'a decide, se se deschida una consemnatiune de subscriptiuni. Siedinti'a se suspinde pre o diumetate de óra spre a se poté face subscrierile. Totu odata se decise in privinti'a ast'a, cá prin comitetele filiali ce au se se infiintieze si se fia in legatura cu comitetulu centrale, inca se se faca dispusetiuni de a contribuí pentru suportarea speseloru comitetului centrale.

Redeschidienduse siedinti'a reportara membrii insarcinati cu primirea oferteloru despre sum'a incursa, apoi secretariulu conf. cetesce protocolulu siedintiei a dóu'a, care se dechiara de verificatu. Conferinti'a se incheia cu multiamirea din partea presiedintelui expresa membriloru conferintiei, cari necautandu la nici o greutate alergara din tóte partile, cá se lié parte la desbaterile aceleia. Acesta multiamire se exprese si din partea conferintiei dlui presiedinte pentru sacrificiale aduse pre altariulu natiunei acum si pana acum.

Acest'a e pre scurtu decursulu conferintiei de multu dorite dela Mercurea. Amu disu pre scurtu, ca unele parti le-amu lasatu cu voi'a afara, d. e. dechiararea dlui cav. Puscariu, ca densulu cadiendui principiulu nu póte participá mai departe la desbateri, pre candu ceialalti soci de principiu participara si mai departe. Altele póte le-amu uitatu séu totu din uitare póte amu schimbatu ceva ici séu cóle. Cine are memoria mai fidela binevoiésca a indreptá, unde amu smintitu; si pana candu se voru publicá actele conferintiei dupa insemnarile stenografice.

Dupa finirea conferintiei éra dede dlu presiedinte prandiu, la care se redicara mai multe toaste in onórea unor'a séu altor'a, asia si in onórea opusetiunei preste totu, care divergéza numai in cali; dar' nu in principiu, si in onórea dlui Hoszu in specie, care in respunsulu seu dechiarà, ca s'a bucuratu, ca a vediutu atat'a solidaritate intre romani, apoi dice: **„Protocolulu conferintiei e unu actu, prin care ati dovediditu, ca cunosceti pusetiunea domniloru vóstre."**

Preste totu adaugu, ca de si nu se potu romanii fali cu o constitutiune, de nu sciu cate sute de ani; totusi cine a vediutu moderatiunea si tactulu romaniloru in pertractarea obiecteloru conferintiei, apoi de alta parte a auditu, ce s'a intemplatu celoru ce se tienu de partit'a lui Deák in Turd'a, si spre confirmarea celoru audite a vediutu si companiele de ostasi mergundu la alegere! la Turd'a! Va trebui so dica: „Mare diferintia e intre natiunea cea culta dela carma, si intre natiunea romana cea asuprita de seculi". (Ad. pe facia: in moderatiune, in moralitate, seriositate si umanitate civilisatrice. — R.) —

Mercurea 10 Martiu 1869.

Unu membru alu conferintiei.

Brasiovu 17/5 Martiu. Astadi este a trei'a di, de candu decurgu aici alegerile pentru diet'a dela Ungari'a; alegu inse numai sasii, secuii si cativa armeni, éra dintre romani au scapatu-

alaltaeri numai doi la urna, din causa ca acéla n'au sciutu nimicu despre voinți'a nationala; éra cei cativa romani dela Stupine (ville) ne aratara, ca li s'au datu cate 2 fiorini, numai cá se vina si se voteze pentru cutare candidatu. Cei cari audira, scuipara de scârba, éra stupariĭ se reintórsera pre la casele loru, fara cá se aléga. Unii „Kortesi“ avura obraznici'a, cá se mérga pre la romanii fruntasi de aici si se'i róge, cá déca nu votéza ei pentru neminea, se lase incai pe „prostime“, cá se voteze cu ei. Se intielege, ca asemeni ciocoi fusera dati pe usia afara. Altulu merse cu nerusinarea pana la atat'a, in catu se incercà prin unu asia numitu tata de vecini romanu, cá se corumpa pe unii din intieleginti'a nóstra, a fostu inse departatu cu mani'a si urgi'a. Unii latira faim'a, ca déca va cuteza cineva se desmente pe poporu dela alegeri, va fi arestatu indata, ca asia ar' suna porunc'a, se aresteze grosu; n'au arestatu inse pe nime, ca n'au avutu pe cine.

Deci faceti lumina intru intunerecu si privegliati diu'a nóptea. —

Brasiovu 14 Martiu. Eri in prim'a Martiu, diu'a onomastica a Dieului romaniloru Marte, dieulu belului si alu armeloru, tat'a lui Romulus intemeitoriulu imperiului romanu, care candu trase cu unu boiu albu si cu o vaca candida prim'a brasda pentru siantiurile, in cari se se puna fundamentulu Romei, invocà pe Dieulu tata, se i ajute la miculu inceputu, dupa cum dice strabunulu Oratiu:

„Parva fuit Roma, — sed in parvo spes tamen hujus erat“, 'lu invocà dupa traditiunea din analele strabunului Ovidiu numindu acésta luna in memori'a tataneseu Marte si cerendui ajutoriu dise: „Magna sit huic (urbi) aetas dominaeque potentia terrae, Sitque sub hac oriens occiduusque dies“! ad. eterna se fia acésta cetate si domna preste domni, ei se se incline si apusulu si orientulu; in acésta di avuramu o serbatória onomastica familiaria, pentruca toti romanii, cei cari nu pórta numai indesiertu numele de romanu, tienendu de societatea mai culta, se afla in cercu familiariu la serbarea onomastica a Dielui Marte. —

Reuniunea romana de gimastica tienù ad. in acésta di in sal'a otelului „Nr. 1“ convenirile colegiali, fiindu unu numeru mare de romani facia. Convenirile se deschisera pela 8 prin presiedintele cu una cuventare, care se lauda ca pe sene, si pe care o vomu reproduce. Apoi se executà programulu urmatoriu, cu aplause esite din saltarea animeloru de bucuria, repetite si entusiaste. Ne incantà fórte prim'a piesa „MERSULU LUI IANCU“ cu invocarea dieului Marte bravulu, in memori'a strabunui tata Dieu, dar' onóre societatii, ca-ce totulu a fostu executatu spre comunulu aplausu. Program'a fù acésta:

1. „Mersulu lui Iancu“, comp. de Misliveczek. Choru de barbati.

2. „Nóu'a calugaritia“ de Mezzetti. Solo pentru baritonu.

3. Quintetu si choru din oper'a „Tigan'a“ de Balfe. Executatu de dame si barbati.

4. „Sentinel'a romana“ de V. Alessandri. Declamatiune.

5. Terzetu din oper'a „Taber'a de nópte in Granad'a“ de C. Kreutzer.

6. „Joculu valuriloru“ de Fr. Spindler. Executatu pe piano.

7. Solo si choru din oper'a „Norma“ de Bellini. Executatu de barbati.

8. „Ceasulu reu“ de V. Alessandri. Declamat.

9. Sextetu din oper'a „Lucia de Lamermoor“ de G. Donizetti.

10. Rugatiunea din oper'a „Taber'a de nópte in Granad'a“ de C. Kreutzer. Choru de dame si barbati.

11. „Meditatiuni patriotico-astronomice ale unui Romanu, caruia 'i place vinulu romanescu.“ Monologu.

De ce nu se facu spirituale conveniri chiaru si prin tóte satele, spre a lumina si desvolta simtiemintele si animele, celu pucinu cu nesce declamari de versuri nationale, oratiuni tienute de catra scolari, cantece nationali, dispute, lecturi, prelegeri despre economia, inventiuni, industri'a si cunoscerea de sene, despre inaintarile in cultur'a celoru ce nu diacu tóta Duminec'a prin carcime, ci -si desfatéza spiritulu cu deprinderi, cari ducu la viétia mai consciuta de sene, mai redicatória de animi si mai deschisa pentru orce relatiuni in socialitate, si nu lasa, cá se se tereiésca demnitatea omenésca in pulberea dediosităria, cá se sierbésca de obiectu de tiapulu ebreiloru, aruncandu toti tóte pecatele loru pe gutulu lui. Invetiatorii sateloru si preotii voru fi trasi la judecat'a viitoriului, déca nu se voru folosi de aieptari binevoitórie, care le diacu pe consciintia cá oblegatiunea cea mai urgenta. Legile de reuniuni indreptatiescu pe vercine a se deprinde in conveniri séu adunari cá aceste facute cu scopulu celu nobilu de a desvolta animele si a nobilita spiritele. — Ar' fi, cá toti docentii si intieleginții, cari nu -si facu acésta detoria, se fia marcati de trandari si cá atari se fia inlocuiti de altii mai zelosi pentru cultur'a poporului. Acésta va mai astepta-o cineva?! —

Comitatulu **Dobocei** 6 Martiu 1869.

In urm'a convocarei tramise din partea intieliginței romane din Gheri'a s'a adunatu dintre intieliginti'a comitatului si din locu preste 140 de insi, carora facundulise cunoscutu scopulu venirei, conferinti'a s'a constituitu, alegundu-si de presiedinte pe d. canonicu Siorbanu.

Inainte de tóte s'a statoritu principiulu solidaritatei, prin urmare, ca minoritatea trebuie se se tiena de conclusu, fia acela chiaru si contrariu opiniunei sale.

Punenduse la desbatere, ca óre ce procedura au de a observa romanii acestui comitatu facia cu alegerile deputatiloru la diet'a pestana, dupa o desbatere infocata de 4 óre, s'a adusu conclusulu alaturatu, remanendu abia 4 insi (totu cate 4 petutindeni numai in Mercurea $3^1/_2$ —) pe langa activitate. Argumentele cele neresturnabile aduse din partea pasivistiloru, vorbirile cele frumóse basate pe praxea castigata in midiloculu poporului alegatoriu, infirarea midilócelor de coruptiune folosite fara rusine din partea cortesiloru si din partea unoru amploiati maghiari, ii au convinsu pe cei de facia pe deplinu, cumca in astfeliu de impregiurari participarea la alegeri si la diet'a nu ar' fi alta, decatu subscrierea sententiei. . . .

Dupa conclusulu retienerei s'a alesu unu *comitetu centralu spre a face cele de lipsa, facundulise presentiloru de obligamente a conlucra pentru pastrarea pasivitatei*, multiamindu-se presiedintelui pentru conducerea cea brava. Prandiu, toaste si multiumiti de cele decise se intornara cu totii la ale sale. Ordinea fù exemplaria, potemu dice, ca ea caracterisèza civisatiunea intieleginții nóstre, cá petutindenea. —

Póte ca se voru afla o parte insemnata dintre fostii nobili, si póte cativa si dintre altii mai sarvili, cari saturati de beuturi spirituose si sodusi si infricati, sub deosebite pretexte si din mai multe interese, voru merge la urna. (De ce se facu conferintiele? nu cá se se constituésca si se se incorde chiaru si pe la urna de a luminà pe cei insielati si de ai capacita, cá se scia ce facu si dór' chiaru si cu ei se voru face dechiaratiunile acolo totu pentru pasivitate, pretendiendu a se lua la protocolu. — R.)

Astadi se intempla prin comitele supremu d. Daniele Banfi in vecinulu opidu „Secu“ introducerea lui Eber Ferdinand (corespondinte paternicu a lui „Times“) de candidatu la deputatia, care séu pentru a carei alegere — precum se vorbesce — s'au apromisu alegatoriloru 8000 fl. — D.

Conclusulu conferintiei intielegintii romane din comitatulu Dobocei.

Avendu in vedere, ca legea electorale transilvana din 1848 din inceputu creata cu acea intentiune, cá pretensiunile juste si interesele vitali ale natiunei romane se nu se póta validita si representa in legislatiunea tierei, de si natiunea nóstra in comparatiune cu natiunile conlocuitórie contribue neasemenatu mai multu cu sangele si averea sa la ajungerea scopului statului;

Avendu in vedere, ca din lips'a unei representatiuni corespundatórie natiunale, dorintiele nóstre totudéun'a au fostu ignorate, si fara concursulu nóstru legale s'au adusu legi, cari vatama cele mai sante drepturi ale nóstre de limba, nationalitate si autonomia;

Avendu in vedere, ca pentru Transilvani'a din acea causa s'a sustiemutu legea electorala din 1848, care favorisèza privilegiale si delaturéza recerintiele dreptatii si ale ocuitatii, cá dorintieloru nóstre nationali nici in viitoriu se nu li se póta dá espresiune in legislatiune;

In urma, avendu in vedere, ca prin terorisarea, abusurile si influintiarea ilegale a organeloru guvernului, alegatorii romani suntu impedecati in exercitarea libera a dreptului loru de alegere:

Dechiaramu:

Ca nu potemu si nu voimu a participa la alegerile dietali pentru sesiunea 1869—1871.

Gherla 4 Martiu 1869.

Discursulu d. Adolfu Dobrzanky

(tienutu in siedinti'a dela 25 Novembre 1868 a camerei representantiloru Ungariei, in cestiunea de nationalitate.)

(Urmare.)

Diet'a dela 1790/1 a fostu acéea, carea a facutu prim'a incercare pentru introducerea limbei maghiare langa cea latina in desbaterile dietali, si cu tóte ca acésta incercare, din caus'a dificultatiloru intrevenite, nu a avutu indata atunci vr'unu succesu de ceva importantia: limb'a maghiara castiga totusi in diet'a mentiunata una anumita prerogativa, ca-ci s'a decisu a se introduce in tóte institutele publice, a se intrebuintià liberu la tóte jurisdictiunile, si s'a esmisu una comisiune deosebita in interesulu cultivarei acestei limbe. Si aici este basea, pre care s'au intemeiatu institutele politice nationale maghiare precum si, preste totu, legile dela anii 1830, 1836, 1840, 1844 si 1848, cari asiguréza supremati'a limbei maghiare asupra celoru-lalte limbe pana la gradulu imposibilitatii.

Legile din 1830 oblega locutienintii'a, curi'a, tablele districtuali, cu unu cuventu pre oficialii statului si pre advocati, cá pre langa introbuintiarea limbei latine, carea pana atunci erá singura oficiale, se fia indetorati a se servi in anumite casuri si de limb'a maghiara. In an. 1836 legile dechiara de autenticu textulu maghiaru alu legiloru, cari se redactau inca in ambele limbe, latina si maghiara; intrebuintiarea limbei maghiare se estinde la procesele tabulari si la diferitele autenticatiuni; se decide cá, in comunitatile unde predicatiunile se facu in limb'a maghiara, matriculele se se manipuleze in limb'a maghiara; si, enunciandu-se infiintiarea unui teatru nationale maghiaru (in evolendam nationalitatem et culturam), se oferì totu atunci, afara de subsidiulu de 625.000 ce aveau a'lu solvi nobilii, inca si interusuriele enorme ale fondului intrunitu de insurectiune, in favorulu museului nationale maghiaru. Legile din 1840 prescriu, ca atatu representatiunile dietei si ale tuturoru jurisdictiuniloru, catu si corespondintiele dicasterielor, jurisdictiuniloru civili si eclesiastice se se compuna eschisivu in limb'a maghiara; ca preutii de orice confesiune, cari nu voru poté fi aplicati decatu numai posiediendu pre deplinu limb'a maghiara, au a manipulà matriculele pretotindene singuru in limb'a maghiara; ca intrebuintiarea limbei maghiare se se estinda in confiniele militari si preste totu la militia; si ca teatrulu nationale maghiaru, in alu carnia favoru se oferì din partea nobilimei tierei unu capitalu de 450.000 fl., are a fi pusu sub patronatulu dietei. Era legile din 1844, cari nu se mai redactau acum decatu in limb'a maghiara, dispunu introducerea limbei maghiare in tóte institutele patrici cá limba de invetiamentu; aceleasi legi prescriu eschisiv'a intrebuintiare a limbei maghiare la tóte jurisdictiunite civili si eclesiastice, la dicasterie si la oficie, si, prin urmare, intrebuintiarea limbei latine se restringe in internulu Ungariei la corespundintiele locutienintiei cu Croati'a si Slavoni'a, cu comand'a suprema si cu celelalte tiere ale Maiestatei Sale. Legile din 1848 au facutu in acésta directiune unu pasu mai multu, determinandu cu una logica necontestabile, ca fara de cunoscinti'a limbei maghiare nimene nu póte fi alesu cá deputatu pentru legislatiune.

Eca, aceste suntu determinatiunile legiloru din 1830, 1836, 1840, 1844 si 1848, cari vatema cu deosebire pre natiunile nemaghiare din patria, ca-ci acele restringu tare nu numai libertatea individuale, ci si mai vertosu egalitatea nationale, incatu adica limb'a indiferinte latin'a s'a substituitu chiaru si in mesura mai mare cu limb'a unui poporu victiuitoriu, si in catu cetatienulu ungurs singuru capace prin cunoscinti'a limbei sale de i primi orice oficie si orice avantagie politice, a fostu preferitu unui altuia nemaghiaru, carele afara de limb'a sa materna si cea latina, inevitabile pre atunci pentru cultura, nu potea se incungiure nici studiulu limbei maghiare, déca voiea a castigà unu postu catu de neinsemnatu, séu déca voiea a exercea vr'unu dreptu politicu mai importantu, in seurtu, déca voiea a fi cetatianu alu statului.

Inse aceste gravamine, ori catu de dorerose

pentru natiunile nemaghiare din patria, nu li au fostu atacatu existintî'a că a unoru persóne juridice; ba actele dietei din 1790/1 si si altele mai tardie facu mentiune despre natiune, despre froçari nationali; systema scholarum nationalium si si alte documente edate de guvernu inca vorbescu despre natiuni (nationes), si inse-si legile din 1848 recunoscu existinti'a mai multoru natiuni nu numai in Transilvani'a, ci si in Ungari'a, ca-ci ele nu facu amintire despre una natiune politica, çarea ar' substitui séu trebuiea se substituiésca espresiunea de „poporu" (populus), ba, din contra, acele legi ne vorbescu despre deputatii poporului, despre representanti'a poporului; pe basea acestei representantiie trebuieau regulate jurisdictiunile; pre basea acestei representantiie ni-amu ocupatu noi locurile in acésta dieta.

Cu tóte acestea, gravaminele memorate au produsu frupte amare, aceea ce observandu barbatii prevedietori ai patriei, de si tardiu, au midilocitu conclusele dietei din Segedinu, cari, condamnandu oprimarea natiuniloru nemaghiare, au datu una perspectiva sigura despre indreptatirea loru egale.

A urmatu apoi provisoriulu de 16 ani, sub care s'a recunoscutu necontenitu starea de opresiune a natiuniloru nemaghiare din patria, ba s'a facutu nu numai promisiunea, ci si prochiamarea solemna a santului principiu de egalitate nationale; acestu principiu inse, afara de Transilvani'a nu s'a pusu in valóre nici chiaru prin gratiós'a diploma din 1860, candu, neprimindusse acésta diploma, locutienintele regescu, contele Mauritiu Pálffy, intemeia diferite institute in interesulu desvoltarei nationalitatii maghiare, provedienduse cu dotatiuni ordinarie din cass'a tierei; éca, unu gravamine nou, necunoscutu inca, si care apésa mai cu de adinsulu pre clasele cele mai serace ale natiuniloru nemaghiare.

Legislatiunea patriei nóstre nu a respinsu inse diplom'a din Octobre pentru ratiunea, că acést'a contienea principiulu egalitatii nationali, ci, manecandu din alte puncte de vedere, legislatiunea nóstra a dechiaratu solemna in tóte resolutiunea si adrescele sale de repetite ori, ca ea doresce a pune in valóre principiulu egalitatii nationali; in a dóu'a adresa a sa dela 1860, legislatiunea nóstra recunósce existinti'a mai multoru natiuni atatu in Transilvani'a catu si in Ungari'a, ca-ci in acésta adresa nu se face nici una rechiamare contra amintirei natiuniloru, despre cari tractá rescriptulu regescu, ba la mai multe pasagie este vorba despre diferitele natiuni; asia de exemplu: „E dreptu, ca legile dinainte de 1848 ale Transilvaniei vorbescu de trei natiuni deosebite, natiunea maghiara, secuiésca si sasa"; mái incolo: „Ca deosebirea, carea cu privire la dreptu existá mai inainte intre natiunea maghiara, secuiésca si sasa de una parte, éra de alta parte intre natiunea romana, s'a desfiintiatu numai decatu"; mai departe: „Chiaru si voivodinatulu serbescu, infiintiatu in favorulu natiunei serbesci, nu a fostu serbescu decatu dupa nume; legislatiunea a recunoscutu inca si aceea, ca trebuie a se dá natiuniloru particularie totu ce este compatibilu cu intregritatea si unitatea patriei nóstre, ca punerea in valóre a principiului egalitatii nationali pretinde imperativu una modificare favorabile a legiloru relative la acestu obiectu.

Si éta, onorabila camera! candu ne consultamu despre tóte acestea, despre introducerea egalei indreptatiri nationali, observamu, ca proiectulu de lege alu maioritatii comisiunei, de si modificatu esentialminte prin comisiunea centrale, a statoritu — dreptu principiu conducatoriu — negarea existintiei natiuniloru neungaresci, de buna séma pentru aceea, că mane-alalta se se póta motivá primirea nóuei idea de natiune ungurésca in locului idei poporului, singura legale si intemeiata pre constitutiune.

Onorabila camera! Din cele insirate pana ací este evidentu, ca cele siese natiuni compacte, cari locuiescu in patri'a nóstra, parte inainte de venirea ungururiloru au formatu pre teritoriulu Ungariei de acum staturi nedependinti, parte impreuna cu natiunea ungurésca au castigatu acésta patria comuna, care tóte au aperat'o in comunu cu sangele si cu averea loru, in timpu mai de una mia de ani.

Este evidentu, ca aceste natiuni că persóne juridice dintru inceputu au avutu administratiune propria nationale si separata, ba si territórie separate, si preste totu in privinti'a nationalitatii loru eran asecurate prin astfelu de institutiuni respectivu privilegie, cari avendu caracteru de contracte nu se potu schimbá cu atatu mai pucinu se potu sterge unilateralminte séu pre calea maiorisarei; si ca acésta situatiune nu numai n'au opumnat'o legile positive ale patriei nóstre, ci au considerat'o ca derivata dintr'unu principiu fundamentalu alu constitutiunei nóstre.

Este evidentu, ca in secliulu XVI, XVII si XVIII deosebitele territórie nationali s'au stersu cu incetulu, ce e dreptu, sustienenduse numai teritoriulu nemtiescu, partenitu de guvernulu din Vien'a, si celu ungurescu; dara au remasu natiunile si deplin'a indreptatire egale a individiloru tienetori de acele natiuni, incatu a conces'o acést'a institutiunile feudali de pre atuncia.

Este evidentu, ca libertatea si indreptatirea egale, — care in privinti'a limbei si a nationalitatii incepuse a se angustá pre la finea secliului XVIII, — in alu doilea patrariu alu secliului XIX s'a apropiatu totu mai tare de apunere, cu tóte ca inca si atunci s'a sustienutu conceptulu deosebiteloru natiuni că parti constitutive ale poporului, anume si in legile dela 1848, cari n'au statoritu representatiune nationale, ci representatiune a poporului.

Este evidentu, ca pre langa sustienerea conceptului de natiuni deosebite, nu numai sub provisoriu (care ajutandu desvoltarea intereseloru ungaresci pre spesele tierei ni-a mai adausu gravaminele cu unulu), ci si din partea legislatiunei presente a patriei nóstre s'a asecuratu de mai multe ori, ca se va introduce egal'a indreptatire nationale, respectivu se voru modificá legile cele vatematórie, cari le-amu citatu mai susu.

Facia cu tóte acestea eu nu potiu primi proiectulu de lege alu maioritatii comisiunei, care — precum amintîi — negandu existinti'a natiuniloru tierei — staruiesce a inlocui conceptulu „poporu" cu „natiunea ungurésca", si sum convinsu, ca astfelu de modificatiune a legiloru fundamentali respectivu a constitutiunei tierei cu dreptulu nu se póte face altmintrea, de catu pre basea liberei invoiri a universitatiloru singuratecilloru natiunei interesate.

Acésta parere a mea este sprijinita esentialminte prin aceea, ca proiectulu maioritatii, care néga existinti'a natiuniloru tierei, chiaru pentru acést'a cuprinde in sine mórtea spiretuale a natiuniloru neungaresci; éra a condemná la mórte natiuni, si in casulu acest'a maioritatea locuitoriloru tierei, nu póte fi cerculu de activitate séu chiamarea legelatiunei, considere-se natiunile neungaresci in intielesulu art. de lege citatu X: 1608, de cucerite séu de aliate.

Déca se considera aceste natiuni de aliate, atunci in privinti'a drepturiloru loru fundamentali nu se potu maiorisá; éra déca legelatiunea le considera de cucerite, voiesce in momentulu presente a despoiá aceste natiuni de drepturile loru fundamentali de pana acum respectivu de viéti'a loru spirituale pre calea maiorisarei, prin urmare cu forti'a: atunci intrebuintiéza o arma cu dóue taiusiuri, séu redica la valóre teori'a perderei de dreptu fara de nici o causa, teori'a, care facia cu imperiulu austriacu si cu domnitoriulu n'a aflat'o aplicabile nici intr'o impregiurare, ba a respins'o deadreptulu; a carei sustienere de altmintrea, dupa parerea mea pretinde poteri mai mari de cum suntu ale natiunei ungaresci.

Aici e de insemnatu, ca citatulu art. de lege X: 1608, care vorbesce in generalu despre natiunile cucerite si aliate, in privinti'a dreptului nu face nici o deosebire intre ele, ci pre tóte le considera egalu indreptatite cu natiunea ungurésca, spre dovada vius, ca dupa principiele constitutiunei infiintiate de St. Stefanu n'a fostu nici o deosebire practica intre natiunile cucerite si aliate séu socie, ci si natiunile cucerite au intratu in drepturile natiuniloru aliate, séu in drepturile unoru astfelu de natiuni, cari nu se potu despoiá de drepturile loru fundamentale unilateralminte séu prin maiorisare.

Acést'a, domniloru, nu se póte trece cu vederea nu numai candu e vorb'a despre statu, care constandu din mai multe natiuni, nu póte se se departeze dela scopulu defiptu: de a inainta de o potriva bunastarea tuturoru natiuniloru acestor'a, va se dica in acesta privintia nu-si póte maiorisá partile sale constitutive, — ci nici candu e vorb'a de societati private, ale caroru adunari generali in intielesulu legiloru nóstre dela 1840 (de societatibus actionariis), póte se maioriseze pre membrii societatii, cari ar' fi din intemplare in minoritate, in ori care alta afacere, numai in privinti'a scopului defiptu prin statute **nu**, pentru ca modificarea acestuia, de si decisa prin adunarea generale, indreptatiesce pre minoritate a esi din societate si a-si pretinde banii locati dimpreuna cu castigulu proportionatu. — (Va urmá.)

UNGARI'A. Alegerile decurgu; pana in 14 Martiu era alesi 20 deákisti si 9 stangaci; inse Dobrzansky renumitulu aparatoriu alu dreptului nationale remase in minoritate. —

— Carolu Rath directorulu causeloru regale si procurioru generalu inca totu-si mai face de lucru cu procesele de presa. Procesulu intentatu dlui redactoru alu „Federatiunei" A. Romanu pentru publicarea pronunciamentului din Blasiu din 15 Maiu 1868 inca in Dec., in Febr. ajunse la actu de acusatiune si acum, dupa ce trecusera vreo 8 luni dela publicarea pronunciamentului a venitu la actulu deciderii, care se va lua inaintea juratiloru in 18 Martiu. Dupa rescriptulu regescu din 16 Dec. materi'a acestui procesu séu invalidatu, apoi dupa sanctionarea legei de uniune puterea acelui rescriptu e generale, prin urmare ne miramu de improspetarea aceluiasi procesu. Decatu óre acum nu mai scimu a deosebi intre legi si volnicii? —

— Honvedii se provisionéza cu pusci dupa sistem'a lui Wörndl, care va etabla o fabrica filiale in Ungari'a. Kerkápolyi cu acésta misiune lucra la Pest'a, unde diet'a va afla cu cale a vota sumele din sudórea nationalitatiloru si spre scopulu instrumenteloru loru de omoru. —

Cronica esterna.

ADUNAREA SOCIETATII „TRANSILVANI'A. *)

Procesu-verbale.

(Capetu.)

II. Dupa acésta dare de séma, d. presiedinte, conformu art. 24 din statute, propune alegerea a trei secretari din sinulu adunarei.

Se alegu si se proclama de secretari ai adunarei dd. Gr. Demetriade, N. B. Drocu, P. G. Cetatiénu.

III. In virtutea art. 19 lit. c) din statute se proclama de membrii ai adunarei urmatorii dd.:

	Lei	bani
1. C. Racovitia din Caracalu	583	33
2. B. Golfinénu din Craiov'a	286	29
3. Eliodor Vergati „	296	25
4. Demetriu Caprénu „	200	
5. Dn'a Ecaterin'a Pann „	165	90
6. Generalu G. Adrianu, Bucuresci	150	

Se da lectura frumósei scrisori, pe langa care d. generalu inaintéza societatii acésta suma.

Scrisórea se asculta intre cele mai vii aplause.

7. E. C. Corneti, Craiov'a	142	22
8. I. Teodorianu, „	142	22
9. Alex. Cristofi, „	142	22
10. T. Gigurtu, „	142	22
11. Vasilie Manu, Bucuresci	141	68
12. Colonelu D. Leca, Iasi	141	

Se da lectura depesiei telegrafice, prin care d. colonelu Leca inaintéza acésta suma dlui presiedinte alu societatii, in urmatorii termini: „Vediendu cele relatate de dróstra in diariulu „Romanulu" si in care sfersiti cu frasea: nu toti generalii romani voru scóte sabi'a societatii nóstre, me grabescu a ve anuncíá, ca prin posta v'amu tramisu doispredniece galbeni pentru a puté fi si eu membru" (vii aplause).

13. St. Siclénu, Iasi	141	—

Se da lectura telegramei dlui Siclénu catra presiedintele societatei, in urmatorii termini: „Inscrietime, ve rogu, cu 12 galbeni că membru alu societatii, ce presidati! acést'a pentru a aré si eu o mica particica intru acésta opera de binefacere nationale si că protestare in contra reu-voitoriloru cutesatori, cari au ajunsu a nu respectá nici simtiemintele generóse."

14. Printiulu A. Constantinu Moruzi, Svoresci lei noi	141	
15. N. Socolescu, Craiov'a	140	
16. Ilie Popescu „	140	
17. G. Carcénu „	140	
18. I. Georgescu „	140	
19. M. Zavaru „	140	
20. G. D. Amanu „	140	
21. Iordache Balacescu	140	
22. Amza Protopopescu	140	
23. Virvorénu	177	75
24. Printiulu G. A. Siutiu, Hantesci	117	50

remane datoriu dupa statute lei noi 23, bani 50.

IV. In virtutea art. 25 din statute, d. presiedinte propune alegerea unei comisiuni din sinulu

*) Din lipsa de copisti, nu este preste putintia de a tramite fiacarui diariu cate unu exemplariu de acestu procesu-verbale. Pentru aceea cu onóre suntu rugate diariele romane de aici si cele de preste Carpati si binevoiésca a reproduce dupa copi'a de facia.

adunarei, pentru examinarea socotelilloru societatii dela 1-a Iuliu pana la finele lui Decembre anulu trecutu.

Facunduse alegerea, presiedintele proclama de membrii ai comisiunii pe domnii:

Dr. A. Fetu, vice-presied. adunarei legislative.
G. Chitiu, deputatu.
Capitanu Lupascu.
Timolénu, referendariu la curtea de comptu.
Aristide Pascalu, profesore.
I. Alessiu, comerciante.
Adamescu.

D. Dr. Fetu multiamesce adunarei de onórea ce'i a facutu, si 'i pare reu, ca avendu chiaru mane a plecá la Iasi cu concediu, 'i este preste putintia de a implini acesta insarcinare onorifica.

In loculu dlui Dr. Fetu se alege d. Siscu.

V. D. presiedinte aduce la cunoscinti'a adunarei protestulu si declaratiunea comitetului din 15 Decembre 1868, asupra atacuriloru indreptate in contra societatii de d. generalu Tell in siedinti'a senatului din 29 Novembre acelasi anu, precum si a traducerei infidele a discursului acestui d. senatoru, ce a aparutu in editiunea francesa a „Monitorului“ oficiale Nr. 2, puindu in vederea adunarei punctulu 3 din acestu protestu, care suna: „Remane reservata adunarei generale a societatii a luá orice alte mesuri ar' gasi de cuviintia pentru satisfactiunea sa.“

D. Stoianu luandu cuventulu, dupa óre cari desvoltari propune cá adunarea, regretandu atacurile redicate asupra'i si insusindu-si protestulu si declaratiunea comitetului, se tréca la ordinea dilei.

Mai ica cuventulu d. Corvinu.

Dupa accea adunarea, insusindu-si protestulu si declaratiunea comitetului, trece la ordinea dilei.

VI. Se da cuventulu dlui G. Misailu, care rostesce unu interesantu discursu, in care, dupa ce face o analisa remarcabila a baladei „Mihuiu Copilu“, trece la starea intelectuale a romanilloru din Transilvani'a, pe care o analisa cu eruditiune**).

VII. Se propune si se primesce in unanimitate a se aduce multiamire societatii de arme, pentru bun'a vointia ce ne-a aratatu, dandune localulu seu pentru tienerea siédintieloru adunarei.

VIII. Adunarea decide cá a dóu'a siedintia se se tiena Duminica 9 Febr. 12 óre din di.

IX. Adunarea incuviintiéza cá acestu procesu verbale se se verifice de catra comitetulu societatii spre a se putea publicá catu mai curendu.

X. Siedinti'a se redica la 4 óre.

Datu in Bucuresci, 26 Ianuariu 1869, in localulu societatii de arme etc. —

Presiedinte: A. Papiu Ilarianu.

Secretari { P. G. Cetatiéna. / N. B. Drocu. / Gr. Demetriade.

(Sied. II v. urmá.)

CAROLU I., s. c. l.

„Art. I. Se creaza pe malulu Siretului, langa orasiulu Tecuciu, o tabera in permanentia, pentru instructi'a armatei.

Art. II. Acésta tabera se va infiintiá chiaru din anulu curentu; éra cheltuielile necesarii in acésta privintia se voru acoperi pe catu suntu prevediute in bugetulu anului curentu, si la casu de neajungere se se presente onorabilei camere legiuitórie unu proiectu de lege pentru cerere de creditu.“

— Inaltimea Sa Domnitoriulu a binevoitu a acordá Joi, in 27 ale curentei, la ór'a 1 dupa-médi, o audientia dlui Zulauf de Pottenburg, noulu agentiu si consulu generalu alu Austriei, in care dsa a remisu Mariei Sale o scrisóre autografa a Maiestatei Sale imperiale si regele apostolicu. —

Multu On. Dle Redactoru!

Ve rogu binevoiti a primi intre colónele on. diurnalu, ce dirigeti.

Socotu a face unu servitiu pré placutu iubitiloru mei frati din Daci'a superiore facundule cunoscutu, ca literatur'a romana este pré avuta si rogandu'i, cá se-si indrepteze mai multu atentiunea spre operatele frumóse natiunale, ce se afla in Bucuresci in unu numeru pré frumosu. In septemanile trecute a esitu de sub tiparia o piesa intitulata:

„Od'a la Elis'a“ de faimosulu nostru literatoru V. Alesandrescu Urechia, carea in teatru nationalu fiindu produsa, intre aplause neintrerupte mai de multe ori, a castigatu autorelui recunoscinti'a din partea publicului Bucurescénu. Pretiulu acestei piese este numai 2 sfanti séu 80 cr. v. a. Totu de acelasi autore a esitu de sub tiparia:

„Dantiulu si mortulu“ — piesa teatrala — a careia pretiu este numai unu sfantiu. Opere acestui exelentu literatoru esceléza prin finerátele acestui exelentu literatoru esceléza prin finerátele acestui exelentu literatoru esceléza prin finerátele